

Битка која је променила карту Европе

У Сенти, у Спомен-видиковцу, чува се сећање на велики окршај турске и аустријске војске, у којој су били и Срби, Мађари и Хрвати: победа је означила почетак краја османлијског освајања

Сента, гостољубиви градић на северу Војводине, даровао је личности као што су Була Дудаш, Јован Ђорђевић, Стеван Сремац, Матија Бећковић... Највећи понос града је Спомен-видиковац, до којег се стиже уз 209 степеника. Видиковац краси сат, који су направиле сајције из Будимпеште. Оно најдрагоценије на овом месту је начин на који се чува сећање на славна времена града и на битку, која је променила карту Европе. Макета чувеног окршаја великих војски, који се одиграо 11. септембра 1697, даје одличан преглед тог давног догађаја.

Одбрана Беча

Био је то јуначки бој, у којем су се, на истој страни, раме уз раме, борили Срби, Мађари, Хрвати, Аустријанци, а против турске велесиле која је претила целој Европи. Писаних података о овом чувеном боју највише има у овом граду, а битка је у историографији позната као

Битка код Сенте, под командантском палицом Еугена Савајског, француско-аустријског Италијана.

Да би се боље разумело то доба, потребно је да се вратимо у време које је непосредно претходило чувеном боју.

Након успешне одбране Беча 1683. године, Аустрија је кренула у даље разбијање Османлијског царства, тако да су до 1688. године Панонска низија и Београд били ослобођени, а хришћанске војске успешно су продрле на Балканско полуострво. Међутим, на западу Европе избија Деветогодишњи или Рат Велике алијансе, па је Аустрија била приморана да све више повлачи војску с Балкана и преусмерава је к Западу.

Османлије поново 1690. освајају Београд, а Срби с Косова и Метохије, као и јужне Србије масовно беже пред најездом зла. Беше то прва велика сеоба Срба, на челу с пећким патријархом Арсенијем Трећим Чарнојевићем. Бечки двор је дозволио насељавање Срба на територији данашње Војводине,

све до Будима у Мађарској и Коморана (данашња Словачка). Око 37.000 породица (185.000 душа) напустило је своја насеља, а Албанци се спуштају с планина и насељавају напуштена места Косова и Метохије. На власт 1695. долази султан Мустафа Други Мехмед Оглу, ратоборан, опчињен славном прошлошћу предака. Користећи Рат Велике алијансе, он предводи своју војску у нова освајања.

Из Петроварадина је дошла вест до аустријског двора да је султан, са својом војском и целим дунавским батаљоном, већ био у Београду и да се преко Титела и Ковиља креће к Петроварадину. Због велике опасности која се приближавала, сазван је ратни савет у Бечу. Одлучивало се о будућим операцијама на подручју Србије, а предлог Еугена Савајског био је да се освоји Београд, који би стратешки био важан у одбрани Угарске, али и полазиште за нова освајања. Пет дана након што је преузео заповедништво над војском, полази у одбрану Петроварадина. До борбе није дошло, јер је сул-

тан избегавао напад на тврђаву, док је Еуген избегавао отворену битку. Све се свело на тактичко надмудривање.

Султан Мустафа Други променио је тактику: одлучио се да нови циљ буде Сегедин и утврђење, с главним складиштем хране. Турска војска је 7. септембра кренула к северу и новом циљу. Међутим, сазнавши да је Сегедин такође под јаким војном одбраном, султан поновно мења тактику и одлучује се на прелаз преко реке Тисе. У игри мачке и миша дуж тока реке, хусари Еугенове војске успели су да заробе једног пашу од којег су сазнали за планове султана, између осталог за идеју о изградњи моста. Најповољнији услови за прелаз реке били су управо код Сенте, јер се ту, по средини Тисе, протезало једно дугуљасто острво, које је било идеално за изградњу моста.

Док су француски војни инжењери у служби султана почели изградњу понтонског моста

Макета верно приказује чувени окршај војски

од 60 сплавов, учвршћених шиповима и повезани кожним ремењем, Османлије подижу шанчеве.

Савајски је са својом војском 10. септембра стигао у Бечеј, а дан касније, пре сванућа, с делом војске креће к Сенти. На

сат времена удаљености од Османлија, сачекавши остатак своје војске, у поподневним часовима, почео је тактичко размештање трупа. Чекао се знак за напад. У послепоподневним сатима 11. септембра, султан Мустафа с пратњом прелази преко

тек завршеног моста, иза њих се кретала артиљерија, а затим и јаничари и остатак војске.

Ужурбани прелаз преко реке изазвао је хаос на мосту и то је била идеална прилика за почетак напада Савајског. Запуцало се с обе стране, мост је услед сталог хаоса почео да се љуља и убрзо се распао на два дела. Хиљаде турских војника је погинуло, а њихова тела прогутала је мутна река.

Заплењен султанов печат

Лево крило војске Еугена Савајског успело је да продре до самог уласка на мост и да га заузме. Одступница остатку султанове војске била је пресечена, те је око 35.000 ратника остало заробљено међу шанчевима. Настало је крвопролиће и расуло. Османлије које су бежећи скакале у Тису, постале су лака мета. Други су се удавили у реци услед панике и гужве. Гневни јаничари побили су многе паше.

Битка је била решена. Војници Савајског нису имали милости ни према коме, а Османлије више нису размишљале о боју, већ о бегу.

Савајски се у писму цару Леополду, описујући ток битке и победу својих војника, похвалио да, иако је било већих и важнијих бојева од овог, њему су лично срећу донели султанов печат, једна ствар која се јако ретко среће међу пленом.

Султан се с остатком своје војске, која је успела да пређе мост, повукао к Темишвару, где се налазио зимски квартир.

Околина Сенте остала је гробница за 25.000 турских војника. Био је то почетак краја османлијског освајања, последњи велики корак ка Карловачком миру. Мир је затражила Турска, после неколико узастопних пораза у рату с Аустријом, чиме је означено њено дефинитивно повлачење из средње Европе.

Предраг Божин
Фотографије П. Божин

Сента, гостољубиви градић на северу Војводине

Отисак печата великог везира који је погинуо у бици